

Myotis Bechsteinii LEISL.
Myotis myotis BORKH.
Crocidura minula MILL.
Martes foina L.
Ursus spelaeus BLUMB.
Canis lupus spelaeus GOLDF.
Felis leo spelaea GOLDF.
Cricetus frumentarius L.

Cricetulus phaeus PALL.
Microtus nivalis MARTIUS.
Evolomys glareolus SCHREB.
Mus (sylvaticus) L. ?)
Cervus elaphus L.
Caprella rupicapra L.
Capra ibex L.

A lerakódás mélyebb részei a fenékig, melyet már 1·5 m mélységben értük el, teljesen meddők voltak.

A felső folyosó fenekét barna plastikus agyag fõdi, mely a próbaásatás alkalmával ugyancsak teljesen meddõnek bizonyult.

Próbaásatás a Rabló-barlangban.

(1 szövegközti képpel.)

Írta: BELLA LAJOS.

Az 1916. évfolyamán szakosztályunk buzgó titkára, KADIC OTTOKÁR dr. a krassószörényi barlangok némelyikében, névszerint az Imre-, Rabló- és Zoltán-barlangokban kémlelõ ásásokat végzett. A Rabló-barlangban végrehajtott próbaásatás biztató eredménnyel járt, bár a diluviális régészet szempontjából tekintve mitsem ígért, amennyiben e barlang kitöltése aránylag sokkal csekélyebb, hogysem diluviális rétegekre számítani lehetne. Amde újabb öskori maradványok dolgában még sokat várhatunk e barlangtól. A próbaárkokból napfényre került leletek legtöbbször csak cserepekbõl állnak. Csonteszköz csak három fordult ki az ásó hegye alól. Ezek közül fölötte érdekes egy hajlított csontdarab — alkalmasint oldalborda — töredéke, melynek fölületén hármás párhuzamos sorban sűrűen fúrt lyukak helyezkednek el. A töredék meglevõ vége gömbölyödõ alakú; rendeltetése bizonytalan. Ama körülmény, hogy a darab belső oldalán a lyukak alsó szélé némi kopást mutat, gyakori használat mellett bizonyít, de ennek célja nagyon is homályos. A másik darab finoman kidolgozott és igen hegyesre kicsiszolt csontár. A harmadik darab disznóagyarból faragott, nyulánkodó ággal végzõdõ lapátka. Tisztán látható szántuságából kitetszik, hogy körületének nagyobb része éles volt, de az éle használat közben több helyütt elvászott. A lapátka belső, homorodó oldalán sűrűen karcolt vonalkák láthatók, melyek bizonyára a csiszolás gyorsabbítására szolgáltak.

Az edénytöredékek a rétegek fölülről lefelé való haladásában a korok szerinti lerakódás fokozatait mutatják. Legfelül újkori, legalul neolithkori cserepek vannak. A bronzkor legrégebb szakaszából a legtöbb cserép maradt ránk. Néhány töredék összeillesztéséből az itt bemutatott edény alakult ki. (1. a képet.)

Miként a kétharmad nagyságra szabott képből kitetszik, ez a helyes alakú bögre alig mutat tagozódást. Gömbalakú testéből kiemelkedő és kissé nyergesre hajlított nyaka majdnem egyenes peremmel végződik. Az edény fenekét a gömbnek csekély lapultsága alkotja. Teljes magassága 14 cm, melyből a nyakra 4·6 cm esik; legnagyobb öblösödésének át-

Rezkori edény. 2 : 3.

mérője 16 cm. Sötétbarna, finoman sankolt agyagból készült es jól égetett edény. Fölülete új korában csillogó fekete volt, melyet fehér berakású, bökéses pontsoportok és mélyen barázdált vonalnyalábok élénken tarkítottak. Közvetlenül a nyak szegélye alatt mélyen bökődött pontok hármaskörvonalából alkotott szalag fut körül, ugyancsak ilyen szalag fogja körül a nyak tövét is. A két szalag közötti fölületet bökéses pontok hármaskörű oszlopai négyszögű, csupasz mezőkre osztják. A testnek gömbjét öt körülérő szalag díszíti.

A legfelső és legalsó szalagot függőlegesen barázdált vonalak nyájai és csupasz fölületű négyszögű mezők, úgynevezett parasztok, alkotják; ugyanilyenekből áll össze a második és negyedik szalag is azzal a különbséggel, hogy ezeknél a parasztokat pontsoros oszlopocskák két

kisebb szakaszra osztják. Mind a négy szalagon a szakaszos részek változó sorrendben helyeződnek el, minek folytán fölváltva paraszt alá nyaláb és fordítva, nyaláb alá paraszt következik. Az edény közepén, vagyis legnagyobb öblösödésén kilenc ponttal kirakott rhombusok szalagja fut köröskörül.

A szalagok illetén való tarkítása igen emlékeztet a csepelszigeti Tököly község határában talált zónás, vagy harangalakú vagy zónás harangalakú edényekre, melyekre én a tözsgyökeres, „nyerges dereku“ magyar kifejezést használok jelző gyanánt.¹⁾ Igaz, hogy a Rabló-barlang edényének teste gömbalakú, de a tökölyi edények között is akadt egykettő, melynek gömbölyű testén ugyanazt a szalagos mintát találjuk, mint a nyerges derekuakon. Ez utóbbiakról a hozzáértők közfelfogása azt tartja, hogy ezek a rézkornak jellegző edényalakjai, melyeknek eredeti hazáját Spanyolországban keresik. Annyi bizonyos, hogy a madridi tartományban fekvő Ciempozuelos nevű község határában föltárt rézkori temető edényei annyira vágnak minden tekintetben a tökölyi edényekkel, mintha csak egy és ugyanazon műhelyből kerültek volna ki. Tökölyön ugyan nem találtak rézből készült tárgyat, de igen is ráakadtak úgynevezett hüvelyk-védő kölemezékre, melyek ugyancsak jellemzők a rézkorra nézve. Ha még fontolóra vesszük azt a körülményt is, hogy a bánási hegyvidéken ismételen találtak rézből készült őskori szerszámokat, melyek a rézkornak e területen való létezése mellett tanubizonytságot tesznek, egyáltalán nem merész az a föltevés, hogy a Rabló-barlang bemutatott edénye is a rézkorból való.

Akadt azonban még egyéb cseréptöredék is a próbaárkokból, mely a barlang rézkori lakottsága mellett bizonyít. Ezek közé tartozik egy kisebb töredék, melyen egy hosszúkás szögletes torlás van függőlegesen vezetett zsinórbujtató lyukkal. Azután akadt egy-két széles szalagu edényfűl is, melyeknek fölülte bökéses pontokkal és barázdált vonalakkal ékes. Eféle zsinórlukas torlású töredékeket meg hasonló módon diszített szalagfüleket talált HALAVÁTS GYULA 1886-ban a Német-Bogsántól DK-re fokszerűen előre nyuló „Kolcán“ nevű mészkőszirt lejtőjén a sajátágosan diszített edénytöredékek nagy sokaságával egyetemben.²⁾ Ezeken kívül még számos darab akadt, melyek rendkívüli nagy edények töredékeinek tetszenek; diszítésük pontok, bökések és barázdált vonalak csoportjait mutatja, igen gyakoriak a mezőket meg-megszakító pontsoros oszlopocskák is. Különösen feltűnőek a széles szalagu edényfülek töredékei, több-

¹⁾ E jelző nézetem szerint legjobban felel meg a magyar észjárásnak, mely az edények feltűnő részeit a testrészek (száj, nyak, váll, has) nevének nevezi. Nyerges dereku-nak mondjuk az igen karcsu, tehát igen behajlott dereku embert vagy lovat.

²⁾ HALAVÁTS GYULA: A németbogsáni őskori leletekről Arch. Ért. 1887. 49—52. 1.

nyire 6—10 cm szélességűek, de akadt 13 cm szélességű is. A töredékek diszitő mintái annyira megegyeznek a Rabló-barlangból való említett mintákkal, hogy összekeverven a két lelőhely cserepeit, nem tudjuk többé széjjel válogatni. Egykorúságuk tehát bizonyos. Minthogy e sajátságos keramikát sem a hazai neolith. sem bronzkori csoportok semelyikébe besztani nem tudom, azért ószerűségére való tekintettel a két említett kor közötti átmeneti időszakba, vagyis a rézkorba sorozom. Némileg támogatja ezt az osztályt ama körülmény is, hogy a „Kolcán“ tövében épült mészegető kemencék egyikénél az alapozó munkálatok alkalmával kincses leletre bukkantak, mely bronztárgyakon kívül két rézeszközt is tartalmazott. Az egyik téglalapú rézbalta kiszökkelő ivű éllel — i. h. 51. l. 14. a és b ábra — a másik ugyancsak vörösréz-ből való balta, de *köpüs!* még pedig szögecslyukkal — i. h. 51. l. 1. a és b ábra. — Már az a körülmény, hogy e balta fületlen, a ritkaságok közé emeli, de hazánkban valóságos unikummá avatja köpüs volta, mert vörösrézből ilyen még nem akadt honi földünkön. El kell vándorolnunk a Közép-Uralba a csudok területére, hogy hasonmására akadjunk. Szinte kételkednék az ember e balta vörösrézből való volta iránt, ha nem olyan szakbeli ember állítaná annak, mint a milyen HALAVÁTS GYULA főbányatanácsos. Annyi bizonyos, legalább eddigi tapasztalataink alapján, hogy e köpüs rézbalta sehogyszem kívánczik bele a magyarhoni rézkorba, de még bronzkorunkban sem tudunk könnyedén helyet szorítani számára.

A kolcáni és rablóbarlangi keramikai anyag egy részének megegyezése azzal a reménnyel biztat, hogy a barlangban folytatott rendszeres ásatások elegendő adatot szolgáltatnak majd ez anyag korbéli hovatartozásának végleges megállapítására.

Probegrabung in der Rablóbarlang.

Von LUDWIG BELLA.

Im Laufe d. J. 1916 unternahm der Sekretär unserer Fachsektion Dr. OTTOKAR KADIĆ unter anderem einige Probegrabungen in drei Höhlen des Komitates Krassó-Szörény. Von diesen lieferten die Püschgraben in der Rablóbarlang bei Herkulesfürdő ein verheißendes Resultat für jungprähistorische Zeitabschnitte. Darunter sind zu erwähnen ein fein polierter Knochenpfriemen, ein spatelartiges Werkzeug aus einem Eberhauer mit kurzen Griff und ein Stück aus einer Rippe verfertigten Gegenstandes fraglicher Bestimmung. Dieses an der konvexen Oberfläche fein ge- glättete Bruchstück weist drei Reihen dicht aneinander stehender Bohr- löcher auf, welche am unteren Rande der inneren Seite Spuren von Abnützung aufweisen. Vielleicht diente dieses Stück als Spange zum Aufhängen von Schmuckperlen, oder als Fadensammler zur Weberei.

Die prähistorische Keramik, insbesondere die der älteren Bronzezeit ist durch zahlreiche Bruchstücke vertreten. Aus mehreren Scherben gelang die Zusammenstellung des im ung. Texte abgebildeten Gefäßes (Gr. 2 : 3). Auf einem sphärischem Körper von nahe 10 cm Höhe erhebt sich ein 4,6 cm hoher Hals, dessen Rand sich nach außen neigt. Der größte Durchmesser des Gefäßes beträgt 16 cm. Den Boden bildet eine mäßige Abplattung der Kugel. Die Verzierung besteht aus umlaufenden Bändern, am Halse oben und unten durch je drei Punktreihen gebildet, der eingeschlossene glatte Teil ist durch dreireihige punktierte Kolonnen in metopenartige Felder geteilt. Am Körper selbst laufen fünf Bänder um das Gefäß. Das 1. und 5. Band wird von senkrecht gefurchten Linienbündel und glatten Metopen gebildet; ebenso das 2. und 4. Band jedoch mit dem Unterschiede, daß die Fläche der glatten Metopen durch dreireihige punktierte Kolonnen unterbrochen wird. Linienbündel und glatte Metopen sitzen „Voll auf Fug“ auf. Das 3. oder mittlere Band wird durch eine dichte Reihe von aus 9 Punkten zusammengestellten Rhomben (Rauten) gebildet. Die Furchen der Linien weisen am Grunde Kerbstiche auf, welche das bessere Ankleben der Füllmasse förderten. Die Punkte sind oval gestochen.

Es kamen auch bänderartige Öhre vor, deren Oberfläche ebenfalls Punkt- und Furchenverzierung aufweist. Technik und Gruppierung der Zierelemente stimmt schlagend mit jener der Scherben von Németh-Bog-

sány überein, welche am Abhange des „Kolcán“ bei der Anlage von Kalköfen im Jahre 1886 zutage gefördert wurden. Hier fanden sich Öhre von 6—13 cm Breite vor, die gefurchte Bänder und aus 9 Punkten zusammengestellte Rautenmuster aufweisen. Leider ist dieses Material noch nicht publiziert. (Ueber die allhier gemachten Funde aus Bronze und Kupfer erschien im „Arch. Értésítő“ vom Jahre 1887. S. 49—52 ein Bericht aus der Feder des Oberbergrates Julius Halaváts). Was die Zeitstellung dieser Keramik anbelangt, halte ich dafür, daß sie in die Uebergangsperiode von der Stein- und Bronzezeit zu setzen ist, mithin der sogenannten Kupferzeit angehört. Diesbezüglich habe ich schon ein beträchtliches keramisches Material aus verschiedenen Gauen Ungarns zusammengestellt, welches bei Eintritt günstigerer Verhältnisse zur Veröffentlichung gelangen wird.